

Teharje: spomin na trpljenje

Gašper Blažič

V nedeljo, 6. oktobra, je bila v Spominskem parku Teharje komemoracija v spomin na žrtve komunističnih pokolov iz leta 1945. Slovesnost se je začela z mašo, ki jo je daroval celjski škof Stanislav Lipovšek, nadaljevala pa s kulturnim programom.

V nadaljevanju sta teharško slovesnost zaznamovala predvsem dva govora. Prvi govornik je bil publicist, politični analitik in zgodovinar Aleš Maver, drugi pa 89-letni Ivan Korošec, nekdanji taboriščnik na Teharjah.

Dvojni zločin Škof Lipovšek, apostolski administrator mariborske nadškofije, je v svojem nagovoru pri maši poudaril, da se je na Teharjah zgodil dvojni zločin. Najprej, ko so na Teharje pripeljali in tam ter na sosednjih moriščih pobijali nedolžne žrtve, drugi pa, ko so rajne izenačili s smetmi in odpadki. Tretji zločin bi se po njegovih besedah zgodil, če bi pozabili na te žrtve in ne storili vsega, kar je v naši moči, da se na tem in na še več kot 600 drugih znanih in

neznanih moriščih po naši domovini omogoči vsem žrtvam povojnih pobojev, da dobijo svoje ime in grob. Kot je še dejal, je za trajen in resničen mir ter prihodnost slovenskega naroda nujno potrebna sprava s preteklostjo, saj ne moremo graditi varne in srečne sedanjosti in prihodnosti, ne da bi poskrbeli za resnično spravo s preteklostjo. Lipovšek meni, da je sprava mogoča le tedaj, če smo pripravljeni odpuščati, odpuščanje pa je mogoče le takrat, ko smo pripravljeni priznati resnico, pa če je še tako boleča, težka in obremenjujoča. Pot do sprave pa je dolgotrajen in zahteven proces, saj bo treba opraviti zahtevne zgodovinske raziskave o vzrokih in razlogih, ki so privedli do medvojne in povojne nasilja. »Če hočemo v vsej polnosti živeti našo sedanjost in graditi

prihodnost, se moramo pogumno soočiti in se spraviti s preteklostjo,« je dejal škof Lipovšek. Ob tem je spomnil na to, da je na pobudo Slovenske škofovske konference v teku proces za slovenske mučence in pričevalce 20. stoletja, med katere spadajo tudi mnoge žrtve medvojnih in povojnih pobojev. V to dogajanje se vključuje tudi pastoralna prenova Cerkve na Slovenskem, ki med svoje izzive vključuje tudi prizadevanja za spravo. »Ni prav, če spravo želimo doseči s pritiskom na krivca, da bi le-ta prvi spoznal svojo krivdo in se pokesal. Kristjani verjamemo, je rečeno v krovnem dokumentu, da se Bog obrača najprej k žrtvi, jo s svojo milostjo ozdravlja in se prek nje obrača na krivca. To je skrivnost in modrost križa, v katero smo vsi povabljeni,« je med drugim dejal škof Lipovšek.

Lažna junaštva Aleš Maver je v svojem nagovoru med drugim dejal, da je vse bolj jasno, da ostane družba, ki ob spominu na svoje vzpone in epske uspehe ni zmožna gojiti in primerno ovrednotiti tudi spomina na svoje najgloblje zdrse v prepad zgodovinskih skušnjav, na pol poti do normalnosti in do zdravega razvoja. »Žal slovenska družba omenjenega spoznanja še ni zmogla dovolj ponotranjiti. Celo več: seveda marsikje obstajajo pomniki uničevalne sle in sovražstva, ki sta zaznamovala drugo svetovno vojno in predvsem prvo povojno leto, a niso namenjeni obeleževanju trpljenja žrtev, marveč 'junaštva' njihovih krvnikov in mučiteljev. Očitno je pogled v brezno takrat divjajočega spopada na Slovenskem do te mere grozljiv, da smo se hoteli

vse doslej bolj kot številne druge družbe v srednji in vzhodni Evropi pred njim zatekati v pravljico, skoraj mitološko podobo svoje skupnostne preteklosti,« je v svojem govoru dejal Maver. »Predvsem pa je to podoba, kjer ne žrtve uničevalne sle ne sapo jemajoči heroji nimajo obraza človeka posameznika, marveč se potopijo v brezoblično gmoto, opremljeno z za vselej zacementiranimi nalepkami,« je še dejal. Po njegovo so in morajo Teharje »vedno bolj postajati spomenik v tem prostoru nakopičene uničevalne energije in so kot take žal vtisnile slovenskemu svetu neizbrisni pečat«. »Vendar bi morali v temelje svoje države namesto te, za herojstvo zamenjane uničevalne energije vgraditi trpljenje vseh posameznikov na Slovenskem, ki so se znašli v nekem podivjanem času, in to ne glede na to, kdo je hotel z njihovo smrtjo skovati kamenček v mozaiku svojega domnevnega junaštva,« je še opozoril Maver.

Pričevanje o grozotah Teharij

V nadaljevanju pa objavljamo pričevanje nekdanjega taboriščnika Ivana Korošca: »Vlak je jutraj ustavil na celjski postaji. Komunisti, ki so nas čakali, so zagnali huronski krik in udarjali po vagonih, da je nam ledenela kri. Ko so odpirali zapahe vagonov, so stali pred vrati v dveh vrstah, udarjali po nas s koli, palicami, opasači. Preklinjali so nas, Boga in Mater Božjo. Partizan je zavpil: '*Poveljnik bataljona naprej!*' Naprej je stopil stotnik Rihard - Ice. Partizani so se zapodili vanj kot razdražene ose. Zbili so ga na tla. Udarjali, brcali in mu trgali uniformo. Čez čas sta ga dva domobranca dvignila in ga opirala, da je stal. '*Oficirji naprej!*' se je spet drl rdeči proletarec. Ker se niso javljali oficirji, je šel partizan ob vrsti in izbiral fante, katere se mu je zdelo. Bili smo sužnji, ki smo se morali obtoževati. '*Mi smo bela garda, izdajalci in morilci slovenskega naroda!*' Taki, okrvavljeni, raztrgani, umazani, smo krenili po dolgi Bukovžlanski cesti, skozi mesto in naprej. S konji so se zagnali v nas. '*Lezi in poljubi slovensko zemljo, ki si jo izdal,*' so kričali. Da

bi vsaj kje bila luža vode, posrkali bi še mokro kamenje, pa je ni bilo. Iz vrste se je utrgala mlada mamica z dojenčkom in stekla po polju. '*Stoj, stoj!*' so se drli strazarji. Z rafalom so podrli oba. Ko so nas prignali do vrat taborišča, smo morali odložiti prtljago pa denar, prstane, verižice, ure. '*Kdor bo imel najmanjšo smet, bo ustreljen!*' je grozil rdeči vojak. Oficirje so nagnali v 'bunker' – mesarsko skladišče z močnimi kavlji, na katere so obešali zvezane. Blizu taborišča je bila stavba za požrtije in pornoorgije partizanskih veljakov, kjer so izrabljali naša dekleta in mlade žene do onemoglosti, nato pa jih pobili. Le včasih so jih prignali nazaj v taborišče. Neke noči že proti jutru so prignali dekleta, ki so jokala in obtoževala. Ena med njimi pa je histerično kričala.

Ko so prišli do barake, je udarjala z rokami in glavo ob deske. '*Milan, Milan,*' je klicala svojega fanta, '*pomagaj.*' Milan pa je visel, obešen na kavljih. Ko nas je dežurni vodil v velikem loku do kuhinje, so bila vrata bunkerja odprta. Pogled v notranjost je bil grozen. Domobranci so viseli na kljukah, zvezanih rok, nekateri so se zvijali, zdihovanje in jamranje je segalo v dušo. Partizani so jim pljuvali v obraz in jih žgali s cigaretami. Partizanke so jim zarezale zvezde na lica in čelo. Od groznega prizora smo okameneli, zunaj pa zagledamo partizana, ki je z bičem podil višjega narednika Lojza Makovca. Skozi ušesa je imel prebodeno žico, ki je bila partizanu za uздо. Proti poldnevnu so privedli iz bunkerja skupino obvezanih častnikov. Težko jih je bilo prepoznati, a vendar: nadporočnik Kavčič, stotnik Rihar, poročnik Mušič in še nekaj. Krvava lica in čelo je bilo zabuhlo in nepokrito. Stali so na vročem soncu, do popoldne, nato pa so jih odvedli za barako. – Dolg rafal je odjeknil od boršta. Obstali smo. '*Bog jim daj večni mir!*' Riharja pa so razčetrili s konji. Blizu vrat civilne barake je pripeljalo par konj voz 'diro', kmalu za njim pa se primaje star velik

Ivan Korošec je opisal svojo grozljivo zgodbo o dogajanju v taborišču Teharje leta 1945.

Mašo za žrtve povojnih pobojev je daroval celjski škof Stanislav Lipovšek. Po njegovo se je na Teharjah zgodil dvojni zločin, saj so pobite tako rekoč izenačili z odpadki.

osebni avto in se ustavi pred civilno barako. Iz njega sta izstopili dve partizanki in nekaj partizanov. Ko so se razgledovali, je partizan zavpil proti civilni baraki: '*Tovarišice, oddajte vse otroke do šestnajstega leta!*' Ukazovalni glas komunista je vsem zaprl sapo. Nekaj sekund je bila grobna tišina. Nakar so partizani s 'tovarišicami' vdrli v barako in trgali otroke materam. Obupane matere so prižemale k sebi malčke. Hotele bi jih skriti, toda kam? Klici otrok in jok mater je šel do kosti. '*Mamica! Mamica,*' so otroci stekali k materam. Partizani so jih odrivali s pestmi in brkami – ko so napolnili avto, so odpeljali. Dojenčke pa so metali na voz. Jokali so in se zvijali na pekočem soncu, dokler niso v omotici utihnili. Popoldne so prišli s konji in odpeljali dojenčke v 'dečji dom', smo ugrabili. Za barako pa je voz obstal in dojenčke so zmetali z voza kot naročena drva. – Dovolj – dragi moji – predolga in pretežka je ta 'povest', ob kateri pa so ljudje v oblasti satana uživali.

A ... še nekaj, prijatelji! Zdi se mi, da naši mrtvi bratje ne morejo imeti mirnega pokoja, dokler bomo mi ločeno polagali vence in sveče na njih grobove v brezni in rudniških jaških. Ob spominu na vse trpljenje vseh naših mrtvih bratov prosimo Boga vsak dan, da po njih zasluženo dosežemo med nami sodelovanje, v iskrenosti in bratskem prijateljstvu. – Za Slovenijo ... tako nam Bog pomagaj!«

Še to: največja dnevna časnik (Delo in Dnevnik) sta slovesnost na Teharjah povsem ignorirala. Kot trdijo naši viri, naj bi bili v Delu članek o Teharjah v zadnjem trenutku umaknili in na istem mestu objavili članek o tem, kako »anonimni« bančniki kažejo s prstom na Janeza Janšo zaradi njegovih »nenavadnih« nakazil na bančne račune. Pa naj razume, kdor more ... **D**